

auctions, online-shop and so on). It is proved that the incrimination of qualificative feature is well founded in the above mentioned cases; it is provided in p.3 art.190 CC: committing a crime with the way of illegal transactions with electronic devices use.

Together with it the provision of the norm mentioned which according with social danger in fact the fraud committed with the way of illegal transactions with electronic devices use is equivalent to the grand fraud and considered as ones not supplied by adequate level in social relation development. Defined in the norm mentioned legislator ideas about the fraud social danger committed with the way of illegal transactions with electronic devices use don't correspond to factual level of informatization relations development. The strictness of sanction p.3 art. 190 CC doesn't usually correspond to social danger of offences which include features of crime elements provided by the norm mentioned. It is illustrated by the result of court practice researches: only 17 % of sentences connected with the conviction for fraud with the Internet- auction use and include the date of real punishment.

To solve the problem mentioned above it is proposed to exclude from p.3 art. 190 CC of Ukraine the qualificative feature «fraud committed with the way of illegal transactions with electronic devices use».

The realization of this proposal provides amendments to the article 246 CPC of Ukraine. The last ones have to stipulate the use of possibility of secret investigative actions in criminal cases on the crimes committed with the way of illegal transactions with electronic devices use not depending on their degrees.

Key words: fraud, computer, court practice, legislation improvement.

Стаття надійшла 11 лютого 2014 р.

УДК 343.91:351.74/.76:343.35

Є. Л. Малишенко

ПРОФІЛАКТИКА СЛУЖБОВИХ ЗЛОЧИНІВ І КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Проаналізовано окремі заходи з профілактики службових злочинів і корупційних проявів серед співробітників міліції. Зауважено, що протиправна поведінка співробітників органів внутрішніх справ не тільки спричиняє негативне ставлення суспільства до правоохоронної системи країни, але й руйнує засади правової демократичної держави, що перешкоджає побудові громадянського суспільства європейського зразка, реалізації принципу рівності всіх перед законом. Рівень злочинності серед працівників міліції залишається

високим. Факти зловживань, перевищення влади або посадових повноважень, зловживання владою, хабарництво та інше сприяють зростанню недовіри громадян до здатності органів внутрішніх справ забезпечити належний порядок в Україні.

Ключові слова: *профілактика, службові злочини, корупційні прояви, матеріальне забезпечення, соціальний захист, правовий захист, контроль та оцінка роботи, виховна робота, дисциплінарна відповідальність.*

Постановка проблеми. Впродовж останніх п'яти років спостерігається тенденція до зростання кількості правопорушень серед співробітників міліції, мають місце факти корупції, перевищення і зловживання службовим становищем, залишається високим рівень пияцтва серед особового складу, втрат службових документів, дорожньо-транспортних подій, грубості і брутальності в спілкуванні з громадянами. Успішне виконання складних і відповідальних завдань органів внутрішніх справ залежить від рівня дотримання особовим складом під час виконання службових обов'язків вимог законності і службової дисципліни, які забезпечують належну організованість і готовність співробітників міліції до негайних і рішучих дій із захисту законних прав і інтересів громадян, охорони правопорядку, громадської безпеки, боротьби із злочинністю.

Стан дослідження. Окремі аспекти злочинності у сфері службової діяльності співробітників міліції досліджувалися у наукових працях С. А. Алтухова, М. І. Ануфрієва, О. М. Бандурки, Б. В. Волженкіна, О. Ф. Гіди, Е. О. Дідоренка, А. Ф. Зелінського, В. Ф. Кириченка, Я. Ю. Кондратьєва, О. О. Купленського, М. І. Мельника, Ю. А. Мерзлова, П. П. Михайленка, Г. О. Омельченка, М. І. Хавронюка та інших.

Питанню захисту прав співробітників оперативних підрозділів ОВС під час виконання державних завдань присвятили свої праці такі вчені, як С. С. Алесєєв, М. І. Байтін, Б. І. Бараненко, Ж. М. Бигу, В. А. Глазков, Б. Г. Розовський, В. А. Селіванов.

Незважаючи на безсумнівну значущість робіт указаних авторів, слід констатувати, що зазначені наукові пошуки не охопили всі існуючі теоретичні проблеми з профілактики злочинності серед співробітників міліції, а окремі їх положення потребують подальшої наукової розвідки.

Мета. Проведене дослідження сприятиме забезпеченню протидії злочинам працівників міліції та подоланню негативних чинників, які руйнують авторитет органів внутрішніх справ України.

Виклад основних положень. В усіх цивілізованих країнах світу робота поліцейського визнана ризикованою професією, яка потребує підвищеного правового і соціального захисту. Ця проблема особливо актуальна і для України. Це підтверджується систематичними фактами психологічного і фізичного тиску організованої злочинності на співробітників міліції, що виявляється у спробах погроз, компрометації, підкупу, помсти, переслідування і навіть фізичного знищення. Крім того загальне суспільне незадоволення, яке зумовлене злиденним станом його абсолютної більшості, що призвело до різкого поділу суспільства на дуже багатих і бідних, до яких належить переважна частина співробітників міліції, не тільки призводить до пасивності останніх, але й спонукає до скоєння службових злочинів зазвичай із корисливою метою.

Профілактика службових злочинів та корупційних проявів в органах внутрішніх справ здійснюється на основі всього комплексу загальносуспільних та спеціальних (відомчих) заходів. Першочергова роль на загальносоціальному рівні відведена наступальним державним заходам, що спрямовані на локалізацію чи нейтралізацію сфери та сили дії основних, насамперед, економічних криміногенних чинників, оскільки «успішно боротися зі злочинністю можна лише тоді, коли існують стійкі економічні та соціально-політичні відносини» [1, с. 14].

Матеріальне забезпечення завжди хвилює і буде хвилювати громадян, оскільки від цього напряму залежить рівень їхнього існування. Логічним є твердження про те, що фінансове забезпечення є одним із основних чинників, від яких безпосередньо залежить сумлінність виконання співробітниками міліції своїх службових обов'язків. Під час створення системи гідної винагороди співробітникам міліції необхідно враховувати і вітчизняний, зокрема історичний, і зарубіжний досвід. Візьмемо до прикладу постанову Раднаркому УРСР від 25 червня 1922 р., в якій чітко було зазначено, що «з метою досягнення найбільшої інтенсивності в роботі співробітників карного розшуку республіки і для більшої успішності боротьби їх зі злочинністю – ввести преміювання їх за особливо корисну й визначну роботу» [2, с. 196]. Відтак 10% від вартості розшуканого державного чи кооперативного майна і 15% від майна окремих осіб відраховувалися у розпорядження відповідного підрозділу карного розшуку. Із цих сум 35% видавалося співробітникам, що розшукали майно, а 15 – на преміювання за розкриття інших злочинів. Залишок передавався у спеціальний фонд допомоги.

Беручи до уваги досвід розвинутих країн світу у сфері фінансового забезпечення правоохоронних органів, зокрема поліції, прослідковуємо дію основного принципу – зростання злочинності супроводжується збільшенням асигнувань на боротьбу з нею. Відтак у деяких штатах США розповсюджена система бальної оцінки роботи правоохоронця, яка складається із накопичення балів за кожний вчинок поліцейського із забезпечення правопорядку (наприклад, за кожний виклик у суд підозрюваного чи правопорушника поліцейському нараховується 3 бали, затримку нетверезого водія – 8, арешт особи – 10). Поліцейський, який набирає щомісяця 100 і більше балів, всіяко заохочується, що сприяє професійному кар'єрному просуванню [4, с. 418-419].

Важливою, а можливо і основною складовою профілактики злочинів у сфері службової діяльності співробітників міліції, є заходи з протидії неправомірному одержанню прибутків та інших життєвих благ. Із метою припинення масових службових зловживань необхідно забезпечити жорсткий контроль за всіма джерелами доходів і витратами співробітників міліції, насамперед їхнього керівництва. Зазначені заходи фінансового контролю повинні стосуватися і близьких родичів згаданих об'єктів контролю.

Незважаючи на труднощі, які існують у фінансовому забезпеченні органів внутрішніх справ, потрібно за будь-яких умов створити належний соціальний і правовий захист співробітників. Комплекс пільг для них і членів їх сімей має не тільки компенсувати складні умови праці, а й ті правообмеження, що закріплені в законі, довести до рівня загального балансу прав і обов'язків, які мають інші категорії працівників [4, с. 17–19].

Іншою складовою профілактики злочинів у сфері службової діяльності співробітників міліції є створення відповідної правової бази правоохоронної діяльності міліції. Насамперед, це чітке законодавче і відомче закріплення обов'язків, прав та конкретних службових повноважень кожного працівника міліції за посадою і напрямом службової діяльності, а також процедур їх реалізації та правового захисту. Створення чіткого механізму останнього дозволить швидко і якісно співробітникам міліції виконувати свою роботу, не задумуючись про резонанс, настрої громадськості, політичну приналежність чи статус окремих осіб тощо.

Співробітники міліції повинні безапеляційно бути впевненими у державних гарантіях забезпечення охорони їхнього життя, здоров'я, честі, гідності, майна та членів їх сімей. Лише в цьому випадку можна

говорити про сумлінність правоохоронця і вимагати від нього службові показники.

Закон України «Про державну службу» щодо служби в органах внутрішніх справ поширює свою дію лише на ті питання, які не врегульовані іншими нормативно-правовими актами [5]. Формально виходить, що служба в органах внутрішніх справ начебто і не є державною. Наслідком такої неузгодженості законодавства є погіршення правового і соціального захисту співробітників міліції порівняно з іншими державними службовцями.

Не менш важливим для профілактики службових злочинів і корупції є належне централізоване матеріально-технічне забезпечення міліції. Співробітнику міліції повинні бути створені нормальні умови для виконання його службових повноважень. Це і робоче місце, засоби зв'язку, оргтехніка, транспорт, засоби захисту тощо. В умовах сучасності наведений перелік є необхідним мінімумом, який би забезпечив службову життєдіяльність співробітника міліції на належному рівні і дозволив би йому повністю сконцентруватися на конкретній роботі із забезпечення правопорядку, боротьбі із злочинністю, а не думати, де взяти кошти на ремонт службового кабінета, службового автомобіля, на паливно-мастильні матеріали, форму тощо. Ми вже не акцентуємо увагу на тому факті, що в теперішніх умовах організовані злочинні угруповання, а також окремі злочинці озброєні й оснащені сучасними технічними засобами краще, ніж більшість підрозділів органів внутрішніх справ, а це не може не позначитися на рівні і якості протидії злочинності.

За даними соціологічних досліджень, громадська думка чітко вказує на доцільність основних заходів профілактики. На запитання про заходи, які найбільше можуть сприяти покращенню роботи міліції, на перше місце респонденти поставили підвищення заробітної плати, а на друге – покращення кадрового відбору [6, с. 17].

Найважливішим напрямом докладання зусиль у цій сфері є кардинальний перегляд існуючої системи контролю та оцінки ефективності роботи міліції. Основними суб'єктами цього контролю є органи державної влади або вищі міліцейські структури. В останні роки прагнення обґрунтувати необхідність зміни усталених підходів до оцінки роботи міліції стає все сильнішим. Наприклад, Ю. П. Соловей уважає за необхідне відмовитися від кількісних методів оцінки роботи міліції і залишити для цього єдиний критерій – думку населення [7, с. 234]. Ю. С. Аврутін пропонує оцінювати ефективність міліції за допомогою

норм права і моралі, окремо виділяючи такі показники, як законність дій міліції, дотримання загальноприйнятих норм моралі, професійної етики, а також громадську думку [8, с. 100–103].

Варто зазначити, що у США оцінка ефективності роботи поліції відбувається за трьома параметрами: законності в діях поліції, стійкості зв'язку із населенням та належної активності в підтримці порядку, запобіганні й припиненні його порушень. Будь-який факт неналежної роботи поліції негайно доводиться до відома громадськості. В агентстві окремих співробітників або спеціальна група відповідальна за зв'язок із пресою. Ці співробітники не мають права приховувати від преси будь-які факти щодо роботи поліції, якщо це не пов'язано із конфіденційною інформацією, що стосується розслідування конкретних справ [9, с. 79–80].

Профілактика злочинів у сфері службової діяльності працівників міліції передбачає організацію виховної роботи, що має бути спрямована на підвищення рівня їх професійної культури, формування у персоналу правосвідомості, поєднання високого професійного рівня з моральністю і культурою, прагнення до справедливості. Рівень правової культури виступає одним із критеріїв соціальної зрілості людини. Це сутнісна характеристика її громадянської позиції [10, с. 63].

Профілактика злочинів у сфері службової діяльності міліції тісно пов'язана з кадровою роботою, значення якої важко переоцінити. Адже добре відомо, що «кадри – вирішують все». О. М. Бандурка доречно вказує, що орган внутрішніх справ може мати достатню матеріально-технічну базу, досконале нормативне забезпечення, але не справлятися зі своїми завданнями, якщо їх виконують малокомпетентні й неорганізовані працівники [11, с. 186].

Для формування законослухняної поведінки особового складу чимале значення має особистий приклад начальницького складу міліції, який відповідно до п. 4 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ несе персональну відповідальність за стан дисципліни серед підлеглих [12].

Водночас самі керівники мають бути відповідним чином підготовлені і у моральному, і професійному напрямі для роботи з підлеглими. Реальний вплив начальника на діяльність підпорядкованого співробітника базується не тільки на його офіційних повноваженнях, але й на особистому авторитеті.

Проведений нами аналіз порядку застосування дисциплінарних стягнень свідчить, що на практиці цей порядок не завж-

ди дотримується. Серед найпоширеніших виявлених недоліків переважають волонтаризм дисциплінарної практики та відсутність послідовності у застосуванні дисциплінарних стягнень. Дисциплінарні заходи дозволяють досягти профілактичного ефекту лише за умови обґрунтованого і неухильного їх застосування.

Профілактика службових злочинів та корупційних проявів в органах внутрішніх справ може здійснюватися проведенням таких масштабних заходів на державному рівні:

- чітка обґрунтована оптимізація чисельності особового складу органів внутрішніх справ;
- вдосконалення системи добору й підготовки кадрів на службу в органи внутрішніх справ, процедури їх атестування;
- збільшення посадового окладу співробітника органів внутрішніх справ до рівня заробітної плати державного службовця чи висококваліфікованого працівника;
- надання житла у першочерговому порядку, надання кредитів на індивідуальне житлове будівництво з 50% погашенням позики за рахунок місцевих бюджетів, продаж державного житлового фонду у вигляді житла працівникам міліції зі знижкою до 50% від його вартості;
- збереження пільг за працівниками міліції, звільненими зі служби за віком, хворобою або вислугою років, повне і швидке відшкодування шкоди у разі загибелі або каліцтва працівника міліції;
- регулярне залучення представників громадськості та засобів масової інформації до нагляду за діяльністю органів внутрішніх справ;
- розробка науково обґрунтованих критеріїв оцінки роботи співробітників міліції із врахуванням відповідного вітчизняного і зарубіжного досвіду.

Висновки. Пріоритетними у профілактиці службових злочинів та корупції серед співробітників міліції мають бути заходи з покращення системи матеріального і морального заохочення, створення найбільш сприятливих умов для служби, кар'єрного росту і відпочинку, реального забезпечення соціального і правового захисту співробітників.

Особливу увагу треба приділити підвищенню рівня культури і професіоналізму особового складу міліції. Виховна робота передусім повинна бути спрямована на формування в персоналу високих

моральних і ділових якостей, правової культури, відповідального ставлення до виконання своїх службових обов'язків.

1. Карпец И. И. Экономика и преступность / И. И. Карпец // Законность. – 1992. – № 3. – С. 7–18.
2. Михайленко П. П. Історія міліції України у документах і матеріалах: у 3-х т. – Т. 1: 1917–1925 / П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєв. – К.: Генеза, 1997. – 504 с.
3. Глинкин М. А. Милиция и беспредел / М. А. Глинкин. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2000. – 443 с.
4. Лапка О. Соціально-правовий захист працівників міліції України / О. Лапка // Право України. – 2000. – № 4. – С. 17–20.
5. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
6. Милиция в зеркале общественного мнения: Информационно-аналитические материалы по результатам социологических исследований / авт. кол.: В. И. Поклад, В. И. Архипов, Э. В. Виленская, Е. А. Гнатенко, А. И. Звягинцев, И. А. Топольскова. – Луганск: РИО ЛАВД, 2002. – 28 с.
7. Соловей Ю. П. Правовое регулирование деятельности милиции в Российской Федерации / Ю. П. Соловей. – Омск, 1993. – 294 с.
8. Аврутин Ю. Е. Эффективность деятельности органов внутренних дел: опыт системного исследования / Ю. Е. Аврутин. – СПб.: СПб университет МВД России, 1998. – 398 с.
9. Свон Р. Д. Эффективность правоохранительной деятельности и ее кадровое обеспечение в США и России / Р. Д. Свон. – СПб.: СПб университет МВД России, изд-во Алетейя, 2000. – 288 с.
10. Гавриленко Д. А. Правовое государство и дисциплина / под ред. В. И. Шабайлова. – Минск: Наука и техника, 1991. – 354 с.
11. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення / О. М. Бандурка. – Х.: Основа, 1996. – 398 с.
12. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 7.

Мальшенко Е. Л. Профилактика служебных преступлений и коррупционных проявлений в органах внутренних дел.

Проанализировано отдельные мероприятия по профилактике служебных преступлений и коррупционных проявлений среди сотрудников милиции. Замечено, что противоправное поведение сотрудников органов внутренних дел не только вызывает негативное отношение общества к правоохранительной системе страны, но и подрывает принципы правового демократического государства, которое препятствует построению гражданского общества

європейського образу, реалізації принципу рівності всіх перед законом. Урівень преступности среди работников милиции остается высоким – факты злоупотреблений, превышения власти или должностных полномочий, злоупотребления властью, взяточничество и другое способствуют росту недоверия граждан к способности органов внутренних дел обеспечить надлежащий правопорядок в Украине.

Ключевые слова: профилактика, служебные преступления, коррупционные проявления, материальное обеспечение, социальная защита, правовая защита, контроль и оценка работы, воспитательная работа, дисциплинарная ответственность.

Malushenko Y. L. A Prophylaxis of official crimes and corruption displays is in organs of internal affairs.

In the article separate measures are analysed on the prophylaxis of official crimes and corruption displays among the employees of militia.

Illegal behavior of workers of militia not only causes negative public resonance but also undermines principles of the legal state, hinders to the construction of civil society, realization of principle of equality all before a law, to the personal interest of population in maintenance of law and order, motivation of respect to the law. Offences of militiamen touch interests of many citizens, because they assist forming of moral deformations which have substantial criminogenic potential.

The level of criminality among the workers of militia yet remains high enough, although in the last years him and something was succeeded to stabilize. The facts of abuses, exceeding of power or post plenary powers, negligence, bribery crimes in the field of official activity of employees of militia, do for the image of all law-enforcement system, assist the increase of mistrust of citizens to ability of organs of militia to provide the proper law and order in a country.

Official criminality in law-enforcement structures through her sharpness and political orientation often becomes the theme of different speculations, including with bringing in of mass medias.

The refore study of reasons and terms of feasance of criminal offences by the workers of militia in the field of official activity called to give information which would form an objective picture about their prevalence and forms of display, assisted the increase of authority of militia in the eyes of public, and consequently allowed by joint efforts to define directions of reformation of the law-enforcement system to the European standards.

Key words: prophylaxis, official crimes, corruption displays, material providing, social defence, legal defense, control and estimation of work, educator work, disciplinary responsibility.

Стаття надійшла 14 листопада 2013 р.